

11. SINIF 4. ÜNİTE

İNANÇLA İLGİLİ MESELELER

KONULAR

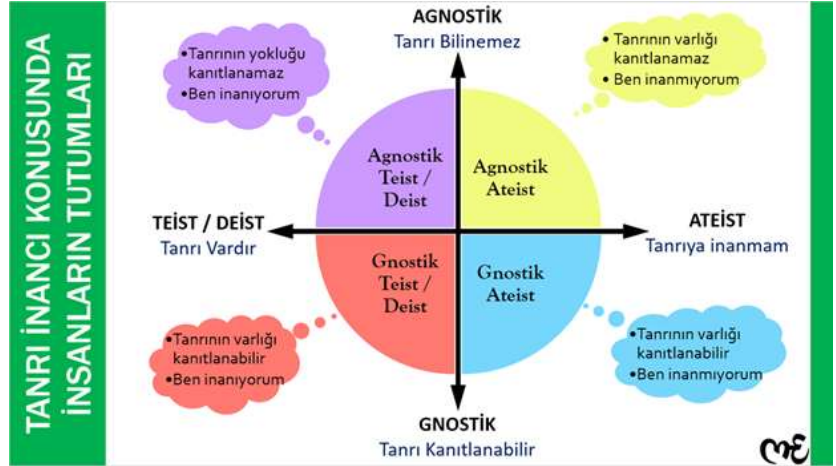
1. İnançla İlgili Felsefi Yaklaşımlar

- Teizm
- Deizm
- Materyalizm
- Pozitivizm
- Sekülerizm
- Agnostisizm
- Ateizm
- Panteizm

Kötülük Problemi

2. Yeni Dinî Hareketler

3. Kur'an'dan Mesajlar

1. İnançla İlgili Felsefi Yaklaşımlar:

Tarih boyunca inanç konuları hakkında pek çok dinî ve felsefi yaklaşım ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşımlardan bazılarını ele alacağız.

A) Teizm

Yunancada "Tanrı" anlamına gelen "Teos" kelimesinden türetilmiştir. Teizm, varlığı zorunlu ve her şeyin yaratıcısı olan bir Tanrı inancını savunan felsefi düşüncedir. Türkçede "Tanrıçılık" şeklinde ifade edilen bu inancı benimseyen kimselere teist denilir. Tevhit inancına dayanan İslam dini bu felsefi yaklaşımla uyum içindedir. Teizm; Tanrı'nın varlığını, yaratıcılığını, gerçek, şuurlu ve iradeli bir varlık olduğunu kabul eder. Tanrı, yarattıkları aracılığıyla kendisini gösterir. Fakat yarattığı varlıklardan ayrı ve farklıdır. Sonsuz güç ve kudret sahibidir. Her şeyi bilir, görür, duyar ve takdir eder. Adil, iyi ve merhametlidir. Vahiy göndererek insanlarla iletişime geçer, evrene ve insana etki eder. Onu ibadet ve itaate muhatap olarak görür. Bu özellikleriyle teizm, vahyi kabul etmeyen deizmin, tanrı ile âlemi aynı şey sayan panteizmin, tanrı ve dini yok sayan ateizmin karşısındadır. Teizmin bazı çeşitleri vardır: **Monoteizm**; tek tanrıçılık demektir. **Politeizm** ise çok tanrıçılık demektir. Politeistler, her biri farklı özelliklere sahip birden çok Tanrı'nın varlığına inanırlar. Her bir Tanrı'nın, özellikleri gibi görevleri de farklıdır.

İslamiyet, tevhit inancına dayanır. Tevhit, Allah'ı (c.c.) zatında, sıfatlarında ve fiillerinde birleme, O'nun tek ve eşsiz olduğuna inanma, O'na hiçbir şeyi şirk koşmadan ibadeti yalnızca Allah (c.c.) için yapma demektir. Tevhidin zıddı olan şirk; Allah'a (c.c.) inanmakla birlikte başka varlıkları da tanrı kabul etmek, Allah'a (c.c.) başka bir varlığı denk görmek demektir.

B) Deizm

Deizm, Latince Tanrı anlamında kullanılan "deus" kelimesinden türemiş olup teizmle aynı sözlük anlamına sahiptir. Ancak terim anlamı itibarıyla teizmden farklıdır.

Deizm, Tanrı'nın varlığına inanmakla birlikte Tanrı'nın yaratma dışındaki sıfatlarını reddeden düşüncenin adıdır.

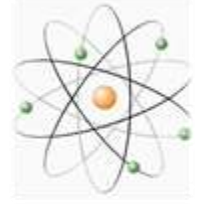
Bu düşünceye sahip kişilere de deist denir. Deistler, Tanrı'nın varlığını her şeyin yaratıcısı olduğunu kabul eder ancak diriltme, rızıklandırma, cezalandırma ve affetme gibi sıfatlarını yok sayarlar. Tanrı'nın evrene ve insana etkisini kabul etmezler. O'nun yaratılış sonrasında evrenle ilgilenmediğini varsayarlar. Kâinat onun tarafından tasarlanmış ve hareketi başlatılmıştır. Bundan sonra ise tanrıdan bir müdahale olmadan doğa kanunlarına göre kendi kendine işler. Deistler vahyi ve peygamberliği de reddederler. Deistlerin tanrı hakkındaki en büyük yanılgısı onu kendi duygu ve isteklerine göre tanımlamaları ancak tanrının kendini tanıtmamasını imkânsız görmeleridir.

Deizm; Batı dünyasında, Hristiyan âleminde ortaya çıkmış ve yayılıp taraftar bulmuş bir felsefi inanç biçimidir. Orta Çağ'dan Yeni Çağ'a geçerken Batı dünyasında yaşanan tartışmaların bir ürünü olan deizm, XVI. yüzyıldan itibaren geleneksel Hristiyan inanç ve uygulamalarına tepki gösteren bir anlayış olarak ortaya çıkmıştır.

İslamiyet, deist yaklaşımı kesin bir dille reddeder. Dinimize göre evreni ve evrendeki her şeyi yaratan Allah'tır (c.c.). Onun, evren üzerindeki hâkimiyeti sürekli olarak devam etmektedir.

C) Materyalizm

"Madde" anlamına gelen Latince "materya" kelimesinden türeyen materyalizm Türkçede "Maddecilik" olarak isimlendirilir. Materyalizm maddî âlemin ötesinde herhangi bir varlık alanı tanımayan dünya görüşüdür. Bu inançta olan kişilere materyalist denir. Materyalizme göre her şey maddeden ibarettir. Maddeden bağımsız fizik ötesi bir alan yoktur. Varlığın insan algısının sınırlarını aştığını kabul etmez. Sadece maddi alanın sınırları içinde olanları var kabul eder. Olup biten her şeyin sadece maddi sebeplerle açıklanabileceğini iddia eder.

Bundan dolayı Tanrı ve melek gibi varlıkları ve vahiy, peygamberlik, ilahi kitap, diriliş ve ahiret gibi olguları kabul etmez. Dolayısıyla özünde Tanrıtanımaz (ateist) bir düşünceye sahiptir.

İslamiyet, materyalist anlayışı kesin bir dille reddeder. Maddî âlem dışında bir âlemin var olduğu düşüncesini kabul etmez. Dinimize göre evreni ve evrendeki bütün varlıkları yaratan Yüce Allah'tır (c.c.). Evren ve varlıklar sonradan meydana gelmiştir. Sonradan meydana gelen bütün varlıkların bir yaratıcısı olması gerekir.

D) Pozitivizm

Pozitivizm, Fransızcadaki "gerçek, kanıtlanmış, olumlu" gibi anlamlara gelen "positif" kelimesinden türetilmiştir. Pozitivizm (olguculuk); sadece deneysel bilimi temele alan dünya görüşünün adıdır. Pozitivizm, metafizik ile bilim arasında kesin sınırlar koyar. İnancı ve sezgisel olanı bilimin dışında kabul eder. Tek bilgi türü olarak bilimsel bilgiyi öne çıkarır. Dinî ve metafizik düşünceye dayanan verilerin yerini sadece akla, gözleme ve deneye dayalı pozitif bilginin almasını öngörür. Auguste Comte tarafından kurulan Pozitivizm; modern Batı düşüncesinde sadece bilim alanıyla sınırlı kalmamış, bir sosyal teoriye dönüşmüştür. Pozitivizm, bilimin ilerlemesine kadar geçen süreyi metafizik devirler olarak görür.

Bu anlayışa göre din ve metafizik, toplumun ilkel dönemlerinde bir ihtiyacı karşılamış olabilir ama bilimin ilerlemesiyle birlikte artık bunlara ihtiyaç kalmamıştır. Artık din ve metafizik, insanlığın ilerlemesini engelleyen bilim öncesi ilkel düşünce tarzlarıdır. Bilimsel bilgi insanın her türlü ihtiyacını karşılayacaktır. Esasen insan; duyu, akıl, kalp, ruh, inanç, arzu ve estetik vb. pek çok yönden oluşan bütün bir varlıktır. İnsanı bu yönlerinden sadece duyu alanına indirgemek ve kısıtlamak, insanın diğer yönlerini anlamsız ve boş saymak insanın maddi ve manevi bütünlüğünü zedeleyen yanlış bir tutumdur.

Pozitivist yaklaşım, İslam dininin ortaya koyduğu ilkelerle ve ilahi hakikatlerle çelişmektedir. İslam'a göre sağlam duyu, bilgi kaynaklarından biri olmasına karşın tek bilgi kaynağı olarak kabul edilmez. Yüce dinimize göre doğru bilginin kaynakları selim akıl, vahiy ve sağlam duylardır.

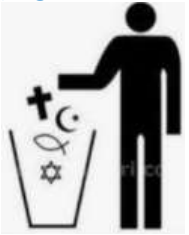
E) Sekülerizm

Latince nesle, zamana, dünyaya ait olan gibi manalara gelen seküler kelimesi, kavram olarak inançtan kaynaklanan düşünceleri dünya işlerine karıştırmama anlamına gelir. Pozitivizmin ortaya çıkardığı materyalist düşünce biçiminin sosyal hayattaki yansımasıdır. Sekülerizm toplumu ilgilendiren hukuki konularda, sosyal kararlarda ve yönetimin işleyişinde din kaynaklı görüşlerin tamamını dışlayarak sadece bilimin verilerine göre hareket etmeyi savunur. Bu özelliği ile dünyevileşme anlamına da gelir.

Sekülerizm, İslamiyet'in ilkeleriyle çelişmektedir. Çünkü sekülerizm, insanı âdeta dünya yaşamı ile sınırlandırmakta, İslam'ın temel inanç esaslarından ahirete imanı yok saymaktadır. Kur'an, bu yaklaşımı reddetmektedir.

F) Agnostisizm

Sözlükte "bilinmezlik ya da bilinemezlik" anlamına gelen agnostisizm, Tanrı hakkında kesin bilgi elde etmenin mümkün olmadığını savunan felsefi yaklaşımın adıdır. Agnostiklere göre Tanrı'nın varlığı kesin olarak bilinmeyeceği gibi yokluğu da kesin olarak bilinemez. Bundan dolayı, Tanrı'nın varlığını kesin bir şekilde kabul eden teizm ve deizm karşı olduğu gibi Tanrı'nın yokluğunu iddia eden ateizm de karşıdır. Agnostik bakış açısında, Tanrı'nın varlığı yanında ahiretle ilgili meselelerin de doğrulanması mümkün görülmez ve herhangi bir dini benimsemek anlamsızdır. Agnostisizm, teizm ve ateizm arasında orta yolu savunmak üzere geliştirilmiş bir düşünce biçimidir.

İslam dininin temeli olan iman; kişinin Allah'ın (c.c.) varlığını, birliğini, sıfatlarını, peygamberlerini, ahireti ve diğer iman edilmesi gereken şeyleri kalp ile onaylayıp dil ile söylemesidir. Allah'ın (c.c.) varlığı açık ve kesindir. Bu konuda en ufak bir şüphe yoktur. Yüce kitabımız bu konuda; çevremizden, varlıklardan, gök cisimlerinden, doğa olaylarından, evrendeki düzenden birçok örnek verir.

G) Ateizm

Ateizm, Tanrı'nın var olmadığı inancına dayanan felsefi akımdır. Ateizm, sadece Tanrı inancına değil metafizik alana ait her şeye karşıdır. Bu akımı benimseyenlere ateist denir. Ateizm, insanlık tarihinde çok yaygın olmasa da eski dönemlerden günümüze kadar gelen bireysel alanda kalmış bir akımdır.

Ateizm, insan fitratına aykırı bir anlayıştır. Çünkü insan fitratında Allah (c.c.) inancı doğuştan vardır. Bu sebeple ateist olduğunu söyleyenler bile zor duruma düştüklerinde, çaresiz kaldıklarında hemen Allah'a (c.c.) sığınmaktadırlar.

H) Nihilizm

Nihilizm, Latince'de yokluk anlamına gelen "Nihilio" kelimesinden türetilmiştir. "Hiççilik" şeklinde Türkçeye tercüme edilir.

Anlam, değer yargısı, inanç, ahlak, düzen, iyi ve kötü gibi kavramları geçersiz kılmaya çalışan her türlü felsefi, sosyal, siyasi ve ahlaki tutumu ifade eden düşünce şekline nihilizm denir. Felsefi yönden hiçbir gerçek kabul etmeyen, sosyal yönden var olan toplum düzenini benimsemeyen, siyasi yönden her türlü otoriteyi reddeden, ahlaki yönden hiçbir değeri tanımayan kişilere nihilist denir.

Nihilist bakış açısı, İslam'la uyuzmaz. Çünkü İslamiyet'e göre evren ve insan, amaçsız yaratılmamıştır. Aksine her şey, bir amaca yönelik olarak ve bir hikmete binaen yaratılmıştır. İslam anlayışına göre insan, eşref-i mahlûkattır yani yaratılmışların en şerefisidir. O, amaçsız yaratılmamıştır. İnsanın yaratılış amacı; Rabb'ini tanımak, ona kulluk etmek, yeryüzünü islah ve imar etmek, iyiliği ve hakkı yeryüzünde hâkim kılmak için çalışmaktır. İslam, kötümser ve karamsar bakışı kabul etmez. Ümitsizliğe düşmemek gerektiğini hatırlatır. Dinimize göre yeryüzündeki her şey, insan için ve en güzel şekilde yaratılmıştır.

Kötülük Problemi

Türkçede "kötülük problemi" şeklinde isimlendirilen bu mesele İslam'da "şer" kavramıyla ifade edilmiştir. "Tanrı varsa yeryüzünde neden bu kadar çok kötülük olabiliyor? Tanrı kötülükleri niçin önlemiyor? Dünyada bu kadar kötülük olduğuna göre demek ki Tanrı yoktur." önermesi üzerinden Tanrı'yı inkâr etmenin bahanesi olarak kullanılmaktadır. Kötülük problemi ateizm, agnostisizm, nihilizm gibi akımlara yönelmede etkilidir.

Bazı Hatırlatmalar:

- İnancımıza göre hayrı da şerri de yaratan Allah'tır (c.c.). Allah'ın (c.c.) şerri yani kötülüğü yaratması, olumsuzluk olarak değerlendirilemez.
- Şer olmasaydı hayrın da değeri kalmazdı
- Dünya, insan için bir imtihan alanıdır. İnsan burada Allah (c.c.) tarafından sınanmaktadır.
- Yeryüzünde kötülükler varsa bu, insanın aklını ve iradesini kötü yönde kullanmasından kaynaklanmaktadır.
- Kötülük bir oranda görecelidir.
- Bazı şeyler sonuçları itibarıyla iyidir.
- Başımıza gelenler bazen çoğunlukla yaptıklarımızın sonucudur.

2. Yeni Dinî Hareketler

20. yüzyılın ikinci yarısından sonra ortaya çıkan ve geleneksel tek tanrılı (monoteist) ve çoktanrılı (politeist) dinlerden farklı bir söylem ve örgütlenme tarzına sahip olan dini hareketlerdir.

Bu hareketlerin hedef kitlesi çoğunlukla gençlerden oluştuğu için "**gençlik dinleri**" olarak da adlandırılır.

Yeni dinî hareketler, çoğunlukla Batı Avrupa, Uzak Doğu ve özellikle Kuzey Amerika toplumlarında yaygın din veya mezheplerin bir alt kolu olarak ortaya çıkmıştır. Farklı ülkelerden göç alan, çeşitli kültürlerin bir arada bulunduğu toplumlarda hızla yayılmıştır. Kendilerini yeni birer din olarak sunmalarına rağmen hiçbiri başlı başına yeni bir din olarak kabul edilmemiştir.

Kıyametten önce barış ve selametin hüküm süreceğine veya kıyametin kopuşu sırasında kendilerinin kurtarılacağına inanan bu hareketlere "**Kıyamet Tarikatları**" da denir. Bunlar **2000'li yıllarda** yaygınlaştığı için de "**Milenyum Tarikatları**" olarak da anılmaktadır.

Hristiyan Batı dünyasında ortaya çıkan yeni dinî akımlar genel olarak iki grupta ele alınabilir:

! Mevcut dinî yapı ve gelenekle bir şekilde ilgili olanlar

! Mevcut dinî yapı ve geleneğe aykırı olan, Batı'ya dışarıdan gelen akımlar.

Yeni dini hareketlerin ortaya çıkmasının temel nedenleri:

- 1) Modernleşme süreci ile birlikte yaşanan değişimler
- 2) Hızlı şehirleşmeden kaynaklanan toplumsal değerlerdeki bozulmalar
- 3) Bireyci düşüncenin ve yaşantının hâkim olması,
- 4) Dinî sorumluluklardan kaçma eğilimi
- 5) Aile bağının zayıflaması, kendi farklılığını vurgulama arzusu
- 6) İnsanların hızlı zenginleşme ve yükselme arzuları
- 7) Geleneksel değerlerden kopmalar
- 8) İnsandaki dünyevileşme arzusu

Yeni dinî hareketlerin belli başlı özellikleri

- * Tanrı'yla veya mutlak varlıkla ilişki kurmayı önerir ve bu imkânı sunduklarını iddia ederler.
- * Kendilerine özgü ahlaki normlara sahiptir.
- * Hareketin liderine kayıtsız teslimiyet, itaat ve bağlılık esastır.
- * Hareketin lideri, hem otoriter hem de karizmatik özelliğe sahiptir.
- * Üyelerin, hareketin ilkelerini eleştirme hak ve özgürlüğü yoktur.
- * Milenyum olgusuna kuvvetli vurgu söz konusudur.
- * Harekete yeni üye kazandırmak için misyoner gibi çalışmak esastır.
- * Toplumdaki yaygın din anlayışına karşı çıkarlar.
- * İnsanlara toplumun kurtulacağı ve geleceğin daha iyi olacağı konusunda ümit verirler.
- * Üyeleri arasında gizli ve örgütlü bir sistem vardır.
- * Yeni üye kazanabilmek için idol olarak kabul edilen kişilerle popüler müzik etkinlikleri düzenlerler.
- * Topluluğun işaretlerini taşıyan belli kılık ve kıyafetleri özendirirler.
- * Uyuşturucu ve cinselliği serbest olarak sunma gibi çeşitli beyin yıkama yöntemlerine başvururlar.

Bu tür örgütlerde lider üyeleri tarafından tartışılmaz kutsal bir otorite olarak kabul edilmektedir. Oysa İslam'a göre Hz. Peygamber'den başka hiç kimse "masum ve tartışılmaz" bir otorite ve rehber olarak kabul edilemez. Hiç kimse ve hiçbir yapı, kendisini dinin mutlak temsilcisi olarak göremez. İnsanları kendisine kayıtsız şartsız itaat ve bağlılığa çağıramaz.

Ülkemizde de yeni dinî hareketlerden etkilenenler ve Reiki, Sahaja Yoga, Transandantal Meditasyon gibi dinî hareketlere bağlı olanlar bulunmaktadır.

Din İstismarı

Dilimize Arapçadan geçmiş olan istismar; menfaat sağlamak, bir kimse ya da zümrenin iyi niyetini ve bu yöndeki davranışlarını kötüye kullanmak, suiistimal etmek, sömürmek gibi anlamlara gelir. Din istismarı ise; dini, şahsi çıkar, siyasi menfaat veya nüfuz sağlamak için kullanmaya, gizli emellerin üzerini dini söylem ve hareketlerle örtmeye denir. Kutsal değerlerin toplumdaki merkezî konumu ve belirleyici etkisi insanlar tarafından çabuk kabullenilmesini sağladığı için istismarı en fazla yapılan alanların başında din gelmektedir.

- Dinî değerleri benimseme konusunda samimi olmayan kimselerin siyasi, ekonomik ve sosyal kaygılarla menfaat ve güç elde etmek için din üzerinden söylem ve davranış geliştirmesi din istismarıdır.
- Ticari işletmelerin sadece ekonomik kaygıyla dinî önemi olan dönemlerde pazarlamalarını dinî değerler üzerinde yapması, dinin ekonomik yönden istismarına örnektir.
- Toplum önünde değerli bir yer edinebilmek, yaptıklarına bir meşruluk kılıfı bulabilmek için dinî söylemlerde bulunmak, din istismarının sosyal boyutuna birer örnektir.

Siyasi erki ele geçirme isteği, ekonomik sıkıntılar, köyden kente göç, teknolojik alanda yaşanan hızlı gelişmeler ve bunun yol açtığı sorunlar, ailelerin ilgisizliği, din eğitiminin yeterli ve gerekli düzeyde verilmemesi vb. sebepler din istismarını kolaylaştırmaktadır.

Dinin istismar edildiği toplumlarda dinî olanla olmayan birbirine karışır. Toplumda hurafe ve batıl inanışlar yaygınlaşır. Dinin değer olmaktan çıkarılıp istismar aracı olarak görülmesi, toplumda insanları dindar görünmeye, ikiyüzlülüğe sevk eder. Din istismarı, insanların dine olan inancını ve bağlılığını azaltır. Dinin istismar edilmesi, insanların birbirine olan güvenini yok eder. Bunun sonucunda da dinin birlik ve beraberliği sağlayıcı işlevi zedelenir.

Dinî istismarın yaşanmaması için, din asıl kaynaklarından öğrenilerek yanlış yönlendirmelerin önüne geçilmelidir. Toplumda doğru din anlayışının yerleşmesi için çalışmalar yapılmalıdır.

İslamofobi

İslamofobi (İslam korkusu), İslam'dan ve Müslümanlardan gerekçesiz şekilde korkulması anlamını taşır. Bu korkunun en önemli sebepleri İslam'ın doğru bir şekilde bilinmemesi ve birincil kaynaklardan araştırılarak öğrenilmemesi, ayrıca bazı devlet liderlerinin Müslümanlar hakkındaki art niyetli söylemleridir. İsmi anlamı barış olan bir dini şiddet odaklı göstermek, Kur'an ayetlerindeki iyilik yolunda mücadele anlamı taşıyan cihadı haksız yere savaşmak şeklinde yorumlamak art niyetli bir yaklaşım biçimidir. Bu durum sadece Avrupa, Amerika değil Asya ülkelerinde bile Müslümanların dışlanmalarına hatta işkenceler görmelerine neden olmaktadır.

İslamofobinin Nedenleri:

İslam'ın, kaynaklarından öğrenilmemesi

İslam hakkında önyargıların olması

Bazı terör gruplarının İslam'ın adını kullanmaları

Bazı politik grupların ve siyasetçilerin ırkçı söylemleri

Batı ülkelerinde İslam dininin yeterince tanınmaması

Bazı Müslümanların ve İslami grupların yanlış tutumları

Din konusunda aşırı tutucu grupların başka dinlere olumsuz bakışı

3. Kur'an'dan Mesajlar:

En'âm Suresi 59. Ayet:

“Gaybın anahtarları Allah'ın yanındadır, onları O'ndan başkası bilmez. O, karada ve denizde ne varsa bilir. O'nun bilgisi dışında bir yaprak bile düşmez. O, yerin karanlıklarındaki tek bir taneyi bile bilir. Yaş ve kuru ne varsa hepsi apaçık bir kitaptadır.”

Gayb kelime olarak gözle görülmeyen, gizli olan anlamına gelir. Şehadet kelimesinin zıddıdır. Terim olarak da duyularla algılanamayan, deney ve gözlemlenemeyen varlık alanı şeklinde tarif edilir. Kaza ve kader, melekler, cennet, cehennem ve ahiret gibi bilgiler, bu alana girer. Allah (c.c.) şehadet âlemi gibi gayb âlemini de bilir. Allah (c.c.) izin vermediği sürece hiç kimse gayb hakkında bilgi sahibi olamaz. İnsanlar gaybi bilgilerden ancak Allah'ın (c.c.) peygamberlerine vahiy yoluyla bildirdiği kadarını öğrenebilir. Bu sayede din hakkında kendi akılları ile ulaşamayacakları bilgileri edinirler. Allah ile aralarında doğru bir ilişki kurabilirler. Hakkında doğru ve kesin bilgi olmayan her türlü şüpheden korunabilirler.

Lokmân Suresi 27. Ayet:

“Eğer yeryüzündeki bütün ağaçlar kalem, denizler de mürekkep olsa, arkasından buna yedi deniz daha katılsa, yine de Allah'ın sözleri yazmakla tükenmezdi. Muhakkak ki Allah'ın kudreti her şeye üstündür, her işi de hikmet iledir.”

Ayet-i kerimede Allah'ın (c.c.) ilminin sonsuz olduğu bir örnekle açıklanmaktadır. İnsana düşen vazife yukarıdaki iki ayette ifade edildiği üzere Allah'ın (c.c.) sınırsız ve sonsuz ilminden vahyedilenleri Hz. Peygamber'den geldiği şekliyle öğrenmektir. İnsanın bu şekilde davranması gerçeklere ulaşmasını sağlayacak, onu İslam'ı yanlış anlamaktan, batıl inançlardan ve din istismarından koruyacaktır.

Mehmet ERDEM

<https://www.mehmeterdem.biz/>

